

International

Journal of Human Sciences

ISSN:2458-9489

Volume 15 Issue 3 Year: 2018

The validity and reliability study on Turkish version of the Questionnaire of Changes in Experiencing and Behavior

Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması¹

İsmail Sanberk²
Manfred Zielke³

Abstract

The aim of this study is to adapt Questionnaire of Changes in Experiencing and Behavior (QCEB) developed by Zielke and Kopf-Mehnert (1978, 2001) to Turkish. The scale provides information about change, direction and strength after counseling. The original version of the questionnaire is in German; the scale is one factor and consists of 42 items. For the adaptation study, the original scale was firstly translated into Turkish. After linguistic equivalence study, item analysis, validity and reliability studies were carried out. Confirmatory factor analysis was conducted to test the validity of the structure and it was found that the compliance indices were acceptable ($\chi^2=2113$; /sd=818; χ^2 /sd=2.5; CFI=.95; TLI=.94; RMSEA=0.08; SRMR=0.06). The results of this analysis show that the original factor structure of QCEB has been replicated and adequately validated in the sample of Turkish clients. In addition, the analysis of the items revealed that total correlations of the items were significant. In the context of reliability studies of the scale, Cronbach α and test-retest values were calculated. Based on this, the scale had

Özet

Bu çalışmanın amacı, Zielke ve Kopf-Mehnert (1978, 2001) tarafından geliştirilen Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeğini (YADA) Türkçeye uyarlamaktır. Ölçek psikolojik danışma sonrasındaki değişimin, yönü ve gücü hakkında bilgi sunmaktadır. Özgün formu Almanca olan ölçek, tek faktörlü ve 42 maddeden oluşmaktadır. Uyarlama çalışması için öncelikle özgün ölçeğin Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Dilsel eşdeğerlilik çalışmasının ardından madde analizi, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliğini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu bulunmuştur ($\chi^2=2113$; /sd=818; χ^2 /sd=2.5; CFI=.95; TLI=.94; RMSEA=0.08; SRMR=0.06). Bu analiz sonuçları YADA'nın orijinal faktör yapısının Türk danışmanlardan oluşan örnekleme yinlendiğini ve yeterli düzeyde geçerliliğinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca yapılan madde analizi ölçekteki maddelerin, madde toplam korelasyonlarının anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları bağlamında Cronbach α ve test-tekrar test değerleri hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğin Cronbach α değeri .96 ve test-tekrar

¹Bu makalenin bir bölümü İsmail Sanberk'in "Psikolojik Danışman-Danışan İlişkisinin Çözümlemesi ve Bazı Sürec Sonuç Değişkenleri Açısından İncelenmesi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

²Asst. Prof. Dr., Çukurova University Department of Guidance and Counselling, Turkey. mailsanberk@gmail.com

³Prof. Dr., Baltic Bay Clinical Consulting, Forschung-Beratung-Ausbildung, Germany. zielke@baltic-bay-institut.de

Cronbach α value of .96 and a test-retest value of .72. As a result, Questionnaire of Changes in Experiencing and Behavior shows that there is a valid and reliable scale that can be used to measure the change after counseling or psychotherapy in Turkey.

test değeri .72 olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği'nin Türkiye'de psikolojik danışma veya psikoterapi sonrasında danışanlardaki değişimin ölçülmesinde kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Keywords: Changes Measurement; Outcome Studies; Therapeutic Success; Evaluation, Validity; Reliability.

Anahtar Kelimeler: Değişim Ölçümü; Sonuç Araştırması; Terapötik Başarı; Değerlendirme; Geçerlik; Güvenirlik.

[\(Extended English summary is at the end of this document\)](#)

1. Giriş

Bireysel psikolojik danışma başarısı oturum düzeyinde (mikro sonuç) ya da bütün bir danışma sürecinin sonucunda (makro sonuç) ölçülebilmektedir. Terapötik başarının ne şekilde kavramsallaştırıldığı ve/veya operasyonelleştirildiği, o çalışmaya özgü olabilmektedir. Dolayısıyla farklı çalışmalarda terapötik başarı ile ilgili elde edilen bulguların bütünleştirilmesi güçleşmektedir. Psikolojik danışmada bir sonuç ve aynı zamanda bağımlı değişken olan terapötik başarının işe vuruk tanımı, araştırma sonuçlarını etkiliyor olmasına karşın, bu konunun birçok araştırmada göz ardı edildiği, çok sayıdaki araştırmacı tarafından dile getirilmektedir (Hill & Lambert, 2004; Krampen & Hank, 2008; Lutz & Böhnke, 2010; Ogles, 2013).

Bireysel psikolojik danışma sonucunda danışandaki değişim, doğrudan veya doğrudan olmayan ölçümlerle ortaya konabilmektedir (Krampen, 2010; Zielke, 1999). Doğrudan ölçüm, danışma sonrasında danışanın kendini ne derece iyi hissettiği veya memnuniyeti ile ilgili bildirimlerinin alınması ile yapılabilir. Bu yöndeki danışan bildirimleri, gerçekte terapötik başarıyı yansıtmayabilir ve ayrıca ileri istatistik tekniklerinin kullanılarak gruplar arası karşılaştırma yapılmasına imkan sunmamaktadır. Bu sorunun aşılabilmesi için danışandaki değişimi ölçmeyi hedefleyen, güvenilir ve yapı geçerliği sınanmış bir ölçeğe başvurulabilir.

Türkiye'de özellikle sonuç araştırmaları olarak nitelendirilebilecek deneysel ve yarı deneysel çalışmalarda terapötik başarı, müdahale edilen bağımlı değişkendir (kaygı, depresyon, benlik saygısı vb.) değişim esas alınarak belirlenmektedir. Farkın deney grubu lehine olması, arzulanan ya da öngörülen değişimin gerçekleşmiş olduğuna işaret etmektedir. Araştırmacı bu bulgudan yola çıkarak doğrudan ölçmemiş de olsa terapötik başarı elde etmiş olduğu yargısına ulaşmaktadır. SCL-90 (Derogatis, 1983, 1992), veya müdahale edilen rahatsızlık tablosuna özgü (Örn, depresyon, kaygı ölçekleri) standart test sonuçlarının aracılığıyla terapötik başarı hakkında indirekt olarak bilgi sahibi olunabilmektedir. Özünde, terapötik başarı doğrudan ölçülmüş olmamaktadır. Oysa sınırlı sayıda da olsa terapötik başarıyı doğrudan ölçmeyi amaçlayan ölçekler mevcuttur. Bu amaçla danışandaki değişimin veya terapötik başarının ölçümü için sıklıkla “Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği” (Zielke & Kopf-Mehnert, 1978, 2001) ve “Amaca Ulaşma Ölçeği” (Kiresuk & Sherman, 1968) kullanılmaktadır.

Psikolojik danışma sonrasındaki değişimi geriye dönük olarak (retrospektif) ölçen Zielke ve Kopf-Mehnert (1978) tarafından geliştirilen ve daha sonraları revize edilmiş olan “Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği - YADA” (Zielke ve Kopf-Mehnert, 2001) gerek psikometrik bulguları, gerekse terapötik hedeflere ne derece ulaşıldığı hakkında operasyonel bilgiler sunması ve kullanışlı olması nedeniyle hem klinik (Beck, Riedl, Schöckel, Reddemann, Exenberger & Lampe, 2017; Ramseyer, & Tschacher, 2014) hem de klinik olmayan popülasyonlarda (Sanberk, 2010; Sanberk & Akbaş, 2015) yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada Özgün formu Almanca olan YADA'nın Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği incelenmiştir. Geçerlik çalışmaları kapsamında

ölçüt bağıntılı geçerlik, yapı geçerliği çalışmaları ve madde analizi kullanılmıştır. Güvenirlik çalışmaları kapsamında ise ölçeğin iç tutarlılığı incelenmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerliğinin sınanması amacıyla da YADA'nın Schindler, Hohenberger-Sieber ve Hahlweg (1989) tarafından geliştirilmiş ve Sanberk (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan Oturum Değerlendirme Ölçeği (ODÖ) arasındaki ilişki incelenmiştir. Bununla birlikte YADA'nın Ryff (1989) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Cenkseven (2004) tarafından yapılan Psikolojik İyi Olma Ölçeği ile olan ilişkisi incelenmiştir.

2. Yöntem

2.1 Çalışma Grubu

YADA'nın güvenirlik ve madde analizi analizi çalışmaları yaş aralığı 14 ila 44 (yaş ortalaması 18,9) olan 168 danışandan toplanan veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Danışanların %66'sı kadın ve %31'i erkektir. Danışmaların %24,4'ü üniversitelerin mediko-sosyal veya psikolojik danışma biriminde; %64,9'u ortaöğretim kurumlarının psikolojik danışma ve rehberlik servislerinde gerçekleştirilmiştir. Bir sağlık kuruluşunda danışma hizmeti alanların oranı ise %10,7'dir. Doğrulayıcı faktör analizi ve ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları ise 153 danışanın YADA verileri üzerinden yürütülmüştür. İkinci çalışma grubundaki danışanların yaş aralığı 17 ile 23 aralığındayken, yaş ortalaması 18 olarak hesaplanmıştır.

2.2 Veri Toplama Araçları

Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği (Fragebogen zur Veränderung des Erlebens und Verhaltens-VEV): Zielke ve Kopf-Mehnert (1978) tarafından geliştirilen “Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği - YADA” psikolojik danışma sonrasında ergen ve yetişkin danışanların yaşantı ve davranışlarında değişimin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçmeyi amaçlamaktadır. YADA ile psikolojik danışma ve/veya psikoterapinin etkili sonuç verip vermediği denetlenebilmektedir. Danışandan hız alan kuram esas alınarak geliştirilen bu ölçekle, danışma sonrasındaki değişimin, yönü ve gücü hakkında bilgi sahibi olunmaya çalışılmaktadır. Ölçek, “artık ne yapabileceğimi / ne yapmak istediğimi daha iyi biliyorum”, “görevlerimin üstesinden gelmede kendimi daha yeterli görüyorum” gibi değişimi ifade eden toplam 42 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puan danışandaki değişimin iki uçlu olarak gevşeme, dinginlik, iyimserlik (olumlu) ve bunun karşısı olan gerginlik, güvensizlik, karamsarlık (olumsuz) aralığında değerlendirilmesini sağlamaktadır. Maddeler 7'li bir derecelendirmeye sahiptir; ölçekten alınabilecek en yüksek puan 294 iken, en düşük puan 42'dir. Ölçekten alınan toplam puan yüksek olduğunda, değişimin şiddetli-olumlu olduğunu göstermektedir. Ölçekte yer alan maddeler hem olumlu hem de olumsuz olarak ifade edilmiştir. Olumsuz maddelerin (Madde No: 1, 4, 5, 10, 11, 13, 19, 20, 21, 23, 26, 27, 28, 29, 37, 42) olumluya dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu maddeler 1'den 7'ye doğru kodlanırken; olumlu maddeler 7'den 1'e doğru kodlanmaktadır.

Psikolojik İyi Olma Ölçekleri: Ryff (1989) tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlama çalışmaları Cenkseven (2004) tarafından yapılmış olan Psikolojik İyi Olma Ölçekleri, bireyin psikolojik iyi olma düzeyini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Psikolojik İyi Olma Ölçekleri, diğerleri ile olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, yaşam amacı ve kendini kabul faktörlerinden oluşmaktadır. Her bir faktördeki madde sayısı 14 ve toplam madde sayısı 84'dür. Ölçeğin madde-toplam korelasyonları .25 ile .57 arasında dağılım göstermiştir. Bütün ölçek için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .93 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca alt boyutları için hesaplanan Cronbach Alpha katsayıları .74 ile .83 aralığında bir değer göstermesi, ölçeğin güvenilir olduğuna yönelik bir ipucu sunmaktadır. Bununla birlikte iki ay ara ile test tekrar test katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır (Cenkseven, 2004). Ölçeklerin Türkçe Formunun açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri Akın (2008) tarafından yapılmıştır. AFA sonuçları, tüm maddelerin özgün forma uygun olarak kendi boyutları altında konumlandığını ve toplam varyansın %68'ini açıkladığını göstermektedir. DFA sonuçları ise altı boyutun iyi uyum değerleri (RMSEA=.072, NFI=.97, CFI=.98, IFI=.98, RFI=.97, GFI=.93, SRMR=.062) gösterdiğine işaret etmektedir (Akın, 2008).

Oturum Değerlendirme Ölçeği: Schindler, Hohenberger-Sieber ve Hahlweg (1989) tarafından geliştirilen “Oturumları Değerlendirme Ölçeği” (Stundenbeurteilung) psikolojik danışman ve danışanın oturuma ilişkin memnuniyet düzeylerini ölçmektedir. Ölçekleri Türkçe uyarlama çalışmaları Sanberk (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin, danışan ve psikolojik danışman formları mevcuttur; Bu çalışma kapsamında ODÖ'nün Danışan Formu kullanılmıştır. Ölçek, 4'lü Likert (1= hiç; 2= biraz; 3= oldukça; 4= tamamen) türünde olup 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tercihe bağlı olarak her oturum sonrası uygulanabileceği gibi, sadece ilk oturum sonrası ve/veya diğer seçilmiş oturumlar sonrasında da uygulanabilir. ODÖ'nün sonunda yer alan bir maddeyle oturuma ilişkin memnuniyet, global (genel) olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte oturumlarda kendileri için yararlı veya engelleyici gördükleri yaşantılarını betimlemeleri için iki açık uçlu sorudan yararlanılmaktadır. Bir başka açık uçlu soruyla da psikolojik danışma oturumları dışında kendileri için yararlı olduğunu düşündükleri olaylar betimlenmektedir. Değerlendirme madde düzeyinde yapılabilmektedir. Ayrıca 20 maddeden alınan toplam puan oturumlar hakkında bilgi sunmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 iken en yüksek puan 80'dir. Minimum puan olan 20, oturumdan memnun kalınmadığını gösterirken; alınabilecek en yüksek puan olan 80, oturumdan oldukça memnun kalındığını göstermektedir. Yapı geçerliği çalışmaları ODÖ Danışan Form'unda yer alan maddelerin faktör yüklerinin .59 ile .79 aralığında olduğunu göstermektedir. Madde toplam korelasyonları ise .63 ile .79 aralığındadır. Danışan Formu'nun öz-değeri 9,5 olan tek faktörlü bir yapıda kararlılık gösterdiği gözlenmiştir. Açıklanan varyans yüzdesi ise %48 olarak tespit edilmiştir. İç tutarlık katsayısı .94 olarak hesaplanmıştır.

2.3 İşlem

YADA'nın uyarlama çalışmasını yapmak için aynı zamanda bu çalışmanın ikinci yazarı olan Manfred Zielke'den izin alınmıştır. Ölçeklerin çeviri aşamasında ‘geri-çevirme’ ve ‘tek yönde çeviri’ yöntemlerinden yararlanılmıştır. Ölçek maddelerinin Almanca'dan Türkçeye çevirisi araştırmacı ve bir süreliğine Almanya'da bulunmuş beş uzman akademisyen tarafından gerçekleştirilmiş ve kontrol edilmiştir. Çevirisi yapılan maddeler Almanca karşılıkları ile PDR Anabilim Dalı'nda görev yapan ve Almanca bilen iki kişilik uzman grubuna sunulmuş ve görüş alınmıştır. Oluşturulan Türkçe form her iki dili de iyi derecede bilen üç öğretim elemanına verilerek yeniden Almancaya çevrilmesi sağlanmıştır.

Çeviri çalışmaları neticesinde elde edilen Türkçe denemelik formlarının “görünüm geçerliğini” sağlayabilmek amacıyla “çeviri sonrası sorgulama” aşamasına geçilmiştir. Çukurova Üniversitesi Mediko-Sosyal Birimi'ne psikolojik danışma almak amacıyla başvurmuş olan 30 danışana hazırlanan denemelik form verilerek onlardan maddelerin anlaşılır olup olmadığını yazmaları, varsa kendi alternatiflerini belirtmeleri istenmiştir. Yapılan değerlendirmede maddelerin aritmetik ortalamalarına bakılmış ve maddelerin tamamının ortalamasının 3.5 ve üzeri olduğu görülmüştür. Bazı maddelerde gelen öneriler doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır.

2.4 Verilerin Analizi

YADA'nın madde analizi ve ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları SPSS 20.0; yapı geçerliliğini test etmek için gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi uygulamaları LISREL 8.70 programında yapılmıştır. Analizlerde, en çok olabilirlik (Maximun Likelihood) kestirim yöntemi kullanılmıştır. Modelin uyumunu değerlendirmede χ^2 /sd oranı, Comparative Fit Index (CFI), Tucker-Lewis Index (TLI), Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) ve Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) uyum indeksleri kullanılmıştır. χ^2 /sd oranının küçük örneklerde 2.5 ve 2.5'ten küçük olması modelin mükemmel uyuma işaret ettiği belirtilmektedir (Kline, 2005). CFI ve TLI uyum indeksleri açısından değerlendirildiğinde ise, .90 ve üzeri değerlerin iyi uyuma işaret ettiği görülmektedir (Sümer, 2000; Tabachnick & Fidel, 2001). Hem RMSEA uyum indeksi (Jöreskog & Sörbom, 1993; Sümer, 2000) hem de SRMR uyum indeksi (Brown, 2006; Hu & Bentler, 1999) için .08 ve daha düşük değerler için modelin iyi uyum gösterdiği belirtilmektedir.

3. Bulgular

3.1 Geçerlik Çalışması

3.1.1 Doğrulayıcı Faktör Analizi

Örnekleme alınan danışan sayısı yeterli olup olmadığını belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerine bakılmış ve bu değer .87 olduğu belirlenmiştir. Yaşantı ve Davranışta Değişim Ölçeğini yapı geçerliliğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Özgün ölçekle tutarlı bir şekilde ölçeğin tek faktörlü yapıya uyum gösterip göstermediği test edilmiştir. Analizler sonucunda tek faktörlü ölçeğin, yapı olarak kabul edilebilir uyum değerleri ürettiği görülmektedir ($\chi^2=2167$; /sd=819; χ^2 /sd=2.6; CFI=.95; TLI=.94; RMSEA=0.08; SRMR=0.06). Ancak model incelendiğinde, 2. madde ile 28. maddeler arasında yapılacak düzeltmenin (modifikasyon) modelde iyileşme sağlayacağı görülmüş ve bu iki maddenin hata varyansları arasında düzeltme gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak modelin uyum indeksleri incelendiğinde, modelin iyi uyum gösterdiği söylenebilir ($\chi^2=2113$; /sd=818; χ^2 /sd=2.5; CFI=.95; TLI=.94; RMSEA=0.08; SRMR=0.06). Son modele ilişkin, ölçek maddelerinin standardize edilmiş yol katsayıları, açıklanan varyansları ve t değerleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ölçek maddelerinin standardize edilmiş yol katsayıları, açıklanan varyansları ve t değerleri

Madde No	Standardize edilmiş Yol Katsayısı	Açıklanan Varyans	t değerleri	Madde No	Standardize edilmiş Yol Katsayısı	Açıklanan Varyans	t değerleri
1	.60	.36	9.42**	22	.61	.37	9.61**
2	.37	.14	5.48**	23	.59	.35	9.22**
3	.54	.29	8.24**	24	.69	.48	11.30**
4	.71	.50	11.58**	25	.67	.45	10.72**
5	.74	.54	12.26**	26	.47	.22	6.99**
6	.49	.24	7.34**	27	.29	.08	4.15**
7	.56	.31	8.65**	28	.56	.31	8.64**
8	.67	.45	10.77**	29	.75	.57	12.65**
9	.53	.28	8.00**	30	.67	.44	10.70**
10	.57	.32	8.78**	31	.77	.59	12.92**
11	.47	.22	6.96**	32	.71	.51	11.67**
12	.60	.36	9.39**	33	.67	.46	10.88**
13	.68	.46	10.89**	34	.70	.50	11.51**
14	.42	.17	6.17**	35	.73	.54	12.16**
15	.67	.45	10.86**	36	.53	.28	8.11**
16	.61	.37	9.57**	37	.67	.45	10.73**
17	.62	.38	9.67**	38	.63	.40	10.03**
18	.50	.25	7.53**	39	.63	.39	9.88**
19	.59	.35	9.18**	40	.67	.44	10.68**
20	.70	.48	11.34**	41	.64	.41	10.23**
21	.72	.52	11.73**	42	.43	.19	6.45**

** $p < .01$

Tablo 1'de görüldüğü gibi Yaşantı ve Davranışta Değişim Ölçeğinin maddelerinin standardize edilmiş yol katsayılarının .29 ile .74 arasında değiştiği ve modeldeki tüm yol katsayılarının anlamlı (** $p < .01$) olduğu görülmektedir. Maddelerin açıkladığı varyans oranlarının da .08 ile .55 arasında değiştiği bulunmuştur.

3.1.2 Madde Analizi

YADA'daki her bir maddenin ölçeğin toplam puanı ile korelasyonu incelenmiştir. Tablo-2'de madde-toplam puan korelasyon değerleri ile madde puanlarının aritmetik ortalama, standart sapma ve varyans değerleri yer almaktadır.

Tablo 2. Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Varyans ve Toplam Puan İle Korelasyon Değerleri

Madde No	\bar{X}	Ss	S ²	r
YADA_1	5.98	1.36	1.85	.533(**)
YADA_2	5.15	1.94	3.78	.526(**)
YADA_3	5.95	1.32	1.75	.371(**)
YADA_4	5.88	1.36	1.85	.690(**)
YADA_5	5.84	1.44	2.07	.765(**)
YADA_6	5.81	1.57	2.46	.430(**)
YADA_7	5.79	1.34	1.79	.606(**)
YADA_8	6.05	1.25	1.57	.601(**)
YADA_9	5.98	1.22	1.49	.563(**)
YADA_10	5.36	1.67	2.81	.588(**)
YADA_11	5.51	1.68	2.81	.594(**)
YADA_12	5.97	1.44	2.06	.496(**)
YADA_13	5.36	1.58	2.48	.711(**)
YADA_14	5.88	1.24	1.55	.612(**)
YADA_15	5.93	1.39	1.94	.668(**)
YADA_16	6.03	1.17	1.38	.708(**)
YADA_17	5.36	1.67	2.81	.636(**)
YADA_18	5.95	1.35	1.82	.639(**)
YADA_19	5.76	1.39	1.93	.637(**)
YADA_20	5.38	1.83	3.34	.624(**)
YADA_21	5.87	1.36	1.86	.642(**)
YADA_22	5.79	1.68	2.84	.536(**)
YADA_23	6.06	1.17	1.37	.651(**)
YADA_24	5.88	1.41	2.00	.626(**)
YADA_25	5.81	1.39	1.95	.649(**)
YADA_26	5.59	1.49	2.21	.434(**)
YADA_27	5.04	2.06	4.26	.274(*)
YADA_28	5.60	1.49	2.24	.664(**)
YADA_29	5.86	1.29	1.67	.786(**)
YADA_30	5.74	1.64	2.68	.763(**)
YADA_31	5.96	1.32	1.76	.801(**)
YADA_32	5.91	1.39	1.93	.777(**)
YADA_33	5.89	1.23	1.52	.704(**)
YADA_34	6.01	1.33	1.78	.694(**)
YADA_35	5.90	1.27	1.61	.704(**)
YADA_36	6.07	1.21	1.45	.397(**)
YADA_37	5.75	1.38	1.91	.715(**)
YADA_38	5.85	1.46	2.14	.519(**)
YADA_39	5.67	1.52	2.32	.691(**)
YADA_40	5.85	1.39	1.93	.724(**)
YADA_41	6.08	1.17	1.37	.720(**)
YADA_42	5.67	1.67	2.78	.513(**)

**p < 0.01; *p < 0.05

Tablo 2 incelendiğinde tüm maddelerin YADA'dan elde edilen toplam puan ile .27 ile .80 arasında korelasyon gösterdiği bulunmuştur.

3.1.3 Ölçüt Bağlı Geçerlik

YADA'nın ölçüt bağımlı geçerlik bağlamında Psikolojik İyi Olma Ölçekleri ile olan ilişkisine bakılmıştır. Buna göre YADA, Psikolojik İyi Olma Ölçeklerinden özerklik ($r = .27$) ve çevresel hakimiyet ($r = .29$) ile .05 düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki gösterirken; kendini kabul ($r = .40$) ve bireysel gelişim (.41) ile .01 düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. Buna karşın YADA diğerleri ile olumlu ilişki ve yaşam amacı ile istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde ilişki göstermemiştir. Ayrıca YADA, danışma süreci ile ilgili değişkenlerden biri olan ODÖ ile pozitif yönde anlamlı ilişki ($r = .43$; $p < .01$) gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 3. Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeğinin Psikolojik İyi Olma Ölçekleri ve Oturum Değerlendirme Ölçeği İle Olan Korelasyonu

	Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği
Diğerleri ile Olumlu İlişkiler	.23
Özerklik	.27*
Çevresel Hakimiyet	.29*
Bireysel Gelişim	.41**
Yaşam Amacı	.22
Kendini Kabul	.40**
Oturum Değerlendirme Ölçeği	.43**

* $p < .05$; ** $p < .01$

3.2 Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlık katsayısının yüksek olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı beş hafta ara ile .72 olarak hesaplanmıştır ($p < .001$). Elde edilen bu korelasyon katsayısı ölçeğin kararlık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın amacı Zielke ve Kopf-Mehnert (1978, 2001) tarafından geliştirilen Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamak, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmaktır. Türkiye'de terapötik başarıyı ölçmeyi hedefleyen bir ölçme aracının mevcut olmaması bu çalışma açısından temel motivasyonu oluşturmuştur. Özgün çalışmada Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği'nin iç tutarlık katsayısı .97 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada iç tutarlık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Yine özgün çalışmada YADA'nın test tekrar test değeri .61 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı beş hafta ara ile .72 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu korelasyon katsayısı ölçeğin kararlık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda tek faktörlü ölçeğin, yapı olarak kabul edilebilir uyum değerleri ürettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifade ile tek faktörlü modelin doğrulanıp iyi uyum gösterdiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca geçerlik çalışmaları kapsamında yürütülen madde analizi, elde edilen toplam puan ile maddelerin .27 ile .80 arasında korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Elde edilmiş olan bu bulgular terapötik başarı veya danışandaki değişimin Yaşantı ve Davranışlarda Değişim Ölçeği ile geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçülebileceğine dair bir ampirik kanıt oluşturmaktadır.

Danışma veya terapötik başarı, kişisel hedeflere ulaşma, semptomların azaltılmış olması veya iyi olma gibi farklı düzeyler açısından ele alınabilir (Flückiger, Regli, Grawe & Lutz, 2007). Bu çalışmada ölçüt bağımlı geçerlik çerçevesinde YADA'nın özerklik, çevresel hakimiyet, kendini kabul, bireysel gelişim, diğerleri ile olumlu ilişki ve yaşam amacı gibi Psikolojik İyi Olma Ölçekleri ile olan ilişkisi analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular YADA'nın diğerleri ile olumlu ilişki ve yaşam amacı dışındaki diğer Psikolojik İyi Olma Ölçekleri ile anlamlı, fakat orta düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Buna göre YADA özerklik, çevresel hakimiyet ve özellikle kendini kabul ve bireysel gelişim ile ilişkili olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Psikolojik danışma sonrasında danışanlar, esasında davranış düzeyinde bir değişimi değil de, yeniden iyi olmayı hedeflemektedirler (Howard, Lueger & Kolden, 1997). Bu açıklama YADA ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin neden daha güçlü olmadığına yönelik mantıklı bir gerekçe sunmaktadır. Neticede danışanların yaşantı ve davranışlarındaki değişim, her zaman iyi olmalarını sağlamaz; hatta bazen değişimin yol açtığı sonuçlar onların kendilerini daha az iyi hissetmelerine neden olabilir. Sonuçta danışanın probleminin ortadan kalkması, daha büyük problemler yaşamasına yol açabilir. Bu durumda danışanın gerçekte iradi olarak değişimi talep edip etmediğinin üzerinde

durulması gerekmektedir. Üzerinde durulması gereken bir diğer konu da danışmaya taşınan veya gündeme getirilen problemin, danışanın ne tür ihtiyaçlarını karşılıyor olabileceğidir. Nitekim Howard ve arkadaşları (1997) danışanların kendilerinde daha az değişim talep ettiklerini ve daha fazla iyi olma talebinde bulduklarını ifade etmektedir.

Bu çalışmada retrospektif (geriye dönük) olarak danışanların danışma sürecine ilişkin değerlendirmeleri YADA aracılığıyla tespit edilmiş ve YADA puanları ile Psikolojik İyi Olma Ölçekleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Flückiger ve arkadaşlarının (2007) terapötik başarı ile ilgili ifade ettiği diğer iki düzey olan kişisel hedeflere ulaşma ve semptomların azaltılması ile YADA arasındaki ilişkilere bakılabilir. Ayrıca danışma sonrasındaki değişimin belirlenmesinde başvuru olan YADA, bu değişkenin doğrudan geçerli ölçülebilmesi için geliştirilmiş bir ölçme aracıdır; bazı araştırmacıların (Flückiger & ark., 2007; Hill & Lambert, 2004; Zielke, 1999) önerdiği üzere terapötik başarı ile ilgili standart ölçek sonuçlarının, doğrudan olmayan ölçme sonuçları ile desteklenmesinde yarar vardır. Sonuçta terapötik başarı hakkında her iki yolla elde edilen ölçme sonuçları birbirini bütünleyebilmektedir. YADA'nın Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları klinik olmayan bir örneklem grubundan toplanan veriler üzerinden yapılmıştır. Oysa YADA aynı zamanda ve daha yaygın olarak klinik çalışma gruplarına uygulanmaktadır; bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda ölçeğin bu gruplar için norm geçerliğinin hesaplanması yararlı olacaktır. Ayrıca danışma sürecinin, danışandaki değişim ile ilişkilendirildiği (Sanberk, 2010; Sanberk, 2014; Sanberk & Akbaş, 2015) daha fazla sayıda çalışmaya gereksinim vardır. Nitekim bu çalışmada ulaşılan bulgulardan biri de, bir süreç değişkeni olan oturum değerlendirmenin veya memnuniyetinin, danışandaki değişim ile olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğudur.

Kaynakça

- Akın, A. (2008). Psikolojik iyi olma ölçekleri: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3), 721-750.
- Beck, T., Riedl, D., Schöckel, A., Reddemann, L., Exenberger, S., & Lampe, A. (2017). Measuring self-soothing ability in patients with childhood trauma—Psychometric evaluation of the self-soothing scale in a clinical sample. *Zeitschrift für Psychosomatische Medizin und Psychotherapie*, 63(4), 405-416. <https://doi.org/10.13109/zptm.2017.63.4.405>
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: The Guilford Press.
- Cenkseven, F. (2004). *Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Derogatis, L. R. (1983). *SCL-90-R: Administration, scoring & procedures manual-II for the R (revised) version and other instruments of the psychopathology rating scale series*. Towson, MD: Clinic Psychometric Research.
- Derogatis, L. R. (1992). *SCL-90-R: Administration, scoring of procedures manual-II for the R(revised) version and other instruments of the psychopathology rating scale series*. Towson, Md: Clinical Psychometric Research Inc.
- Hill, C. E. & Lambert, M. J. (2004). Methodological Issues in Studying Psychotherapy Processes and Outcomes. In M. J. Lambert (Hrsg.), *Bergin and Garfield's Handbook of Psychotherapy and Behavior Change* (S. 84–136). New York: Wiley.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Howard, K. I., Lueger, R. J. & Kolden, G. G. (1997). Measuring progress and outcome in the treatment of affective disorders. In H. H. Strupp, L. M. Horowitz & M. J. Lambert (Hrsg.), *Measuring patient changes in mood, anxiety, and personality disorders: Toward a core battery* (S. 191-245). Washington: American Psychological Association.
- Flückiger, C., Regli, D., Grawe, K. & Lutz, W. (2007). Differences and similarities between pre-post and retrospective measurements. *Psychotherapy Research*, 17, 359-364.
- Jöreskog, K., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural Equation modeling with SIMPLIS Command Language*. Lincolnwood: Scientific Software International Inc.
- Kiresuk, T. I. & Sherman, R. E. (1968). Goal Attainment Scaling: A general method for evaluating comprehensive community mental health programs. *Community Mental Health Journal*, 4, 443-453.

- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2. Bs.). New York: Guilford Press.
- Krampen, G. & Hank, P. (2008). Prozessdiagnostik und kontrollierte Praxis. In B. Röhrle, F. Caspar & P. Schlottke (Hrsg.), *Lehrbuch der klinisch-psychologischen Diagnostik*. Stuttgart: Kohlhammer.
- Krampen, G. (2010). Direkte Veränderungsmessung der Effekte von Entspannungstherapie/-training und Psychotherapie: Ihre Vor- und Nachteile sowie psychometrische Hilfsmittel. *Entspannungsverfahren*, 27, 48-64.
- Lutz, W., & Böhnke, J. R. (2010). Psychotherapieforschung: Verläufe, Prozesse, Ergebnisse und Qualitätssicherung. In W. Lutz (Ed.), *Lehrbuch Psychotherapie* (pp. 49–69). Bern: Huber.
- Ogles, B. M. (2013). Measuring Change in Psychotherapy Research. In M. J. Lambert (Hrsg.), *Bergin and Garfield's Handbook of Psychotherapy and Behavior Change*. 6th Edition (S. 134-166). New York: John Wiley & Sons.
- Ramseyer, F., & Tschacher, W. (2014). Nonverbal synchrony of head-and body-movement in psychotherapy: different signals have different associations with outcome. *Frontiers in psychology*, 5.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everyting, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Sanberk, İ. (2010). *Psikolojik danışman-danışan ilişkisinin çözümü ve bazı süreç, sonuç değişkenleri açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Sanberk, İ. (2014). Psikolojik danışma sürecinin gözleminde yöntemsel farklılıklar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 253–268.
- Sanberk, İ., & Akbas, T. (2015). Psychological Counseling Processes of Prospective Psychological Counsellors: An Investigation of Client-Counsellor Interactions. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(4), 859-878. DOI 10.12738/estp.2015.4.2482
- Schindler, L., Hohenberger-Sieberer, E., & Hahlweg, K. (1989). Observing client-therapist interaction in behaviour therapy: Development and first application of an observational system. *British Journal of Clinical Psychology*, 28, 213–226.
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). New York: Harper Collins
- Zielke, M. & Kopf-Mehnert, C. (1978). *Der Veränderungsfragebogen des Erlebens und Verhaltens VEV*. Weinheim: Beltz.
- Zielke, M. (1999). Direkte und indirekte Veränderungsmessung bei Interventionsansätzen Methoden und Ergebnisse. *Praxis klinische Verhaltensmedizin und Rehabilitation*, 45, 3-13.
- Zielke, M. & Kopf-Mehnert, C. (2001). Der VEV-R-2001: Entwicklung und testtheoretische Reanalyse der revidierten Form des Veränderungsfragebogens des Erlebens und Verhaltens (VEV). *Praxis klinische Verhaltensmedizin und Rehabilitation*, 53, 7-19.

Extended English Summary

Introduction

A result in the psychological counseling and concurrent treatment of the therapeutic success of the dependent variable, which affects the outcome of the research, is expressed by a number of researchers who have been overlooked in many studies (Hill & Lambert, 2004, Krampen & Hank, 2008, Lutz & Böhnke, 2010; Ogles, 2013). As a result of individual psychological counseling, the change in counseling can be measured by direct or indirect measures (Krampen, 2010; Zielke, 1999). In experimental and therapeutic success that can be described as ex post facto studies, particularly research in Turkey, therapeutic success is based on dependent variables (anxiety, depression, self-esteem, etc. In essence, the change in the client is not directly measured. In this study, the validity and reliability of the Turkish version of the Questionnaire of Changes in Experience and Behavior (Zielke & Kopf-Mehnert, 1978; 2001), the original form of the German version of QCEB within the scope of validity studies, criterion related validity, construct validity studies and item analysis were used. Within the scope of reliability studies, the internal consistency of the scale is examined. In order to test the validity of the criterion, the relationship between QCEB and Session Evaluation Scale developed by Schindler, Hohenberger-Sieber and Hahlweg (1989) and adapted by Sanberk's (2010). However, the relationship

between QCEB and the Psychological Well-Being Scale developed by Ryff (1989) and adapted into Turkish by Cenkseven (2004) has been examined.

Method

QCEB's reliability and item analysis studies were applied to 168 clients, and validity studies were conducted to 153 clients. The scale consists of a total of 42 items that express the change like "I know better what I can do / what I want to do now", "I see myself more sufficient to fulfill my tasks'. The items have a rating of 7; the highest score that can be taken from the scale is 294, while the lowest score is 42. The data were collected using the Psychological Well-Being and Session Evaluation Assessment Scales as well as QCEB adapted in the study. After linguistic equivalence study, item analysis, validity and reliability studies were carried out. QCEB's item analysis and criterion-related validity studies were done via SPSS 20.0; Confirmatory factor analysis applications to test construct validity were performed through LISREL 8.70 program.

Findings

Confirmatory factor analysis shows that the one-factor scale produces acceptable adaptive values ($\chi^2=2113$; $sd=818$; $\chi^2/sd=2.5$; CFI=.95; TLI=.94; RMSEA=0.08; SRMR=0.06). As a result, when the indexes of the model are examined, it can be said that the model shows consistency. For the model, it is seen that the standardized path coefficients of the scale items vary between .29 and .74, and all coefficients in the model are significant (** $p < .01$). The variance ratios revealed by the items were also found to vary between .08 and .55. The total score correlations of the QCEB items ranging from .27 to .80 and all were significant. The relationship between QCEB and Psychological Well-being scale based on criterion-related validity has been examined. According to this, QCEB, one of Psychological Well-Being Scales showed a significant positive correlation between autonomy ($r = .27$) and peripheral dominance ($r = .29$) and at .05 level of and self-acceptance ($r = .40$) and personal development (.41) at .01. level. In addition, QCEB showed a significant positive relationship ($r = .43$; $p < .01$) with the ODE, which is one of the variables related to the consultation process. The Cronbach's alpha coefficient of the scale was .96. The high internal consistency coefficient indicates that the scale is reliable. The test-retest reliability coefficient was calculated as .72 ($p < .001$) at a five-week interval. This correlation coefficient indicates that the scale is stable.

Conclusion

In the original study, the Cronbach Alpha coefficient of QCEB was .97. In this study, the internal consistency coefficient was calculated as .96. Again in the original study, the QCEB test retest value was calculated as .61. In this study, the test-retest reliability coefficient of the scale was calculated as .72 at five-week intervals. This correlation coefficient indicates that the scale is stable. As a result of confirmatory factor analysis, it was found that one-factor scale produces acceptable adaptation values as structure. In other words, the one-factor model has been verified and well matched. In addition, item analysis conducted within the scope of validity studies showed that the total score showed correlation between .27 and .80. Criteria-related validity studies show a significant, but moderately positive, association with QCEB's Psychological Well-Being Scales. According to this, QCEB was found to be related to autonomy, peripheral dominance and especially self-acceptance and personal development. It is understandable that the relationship between the two variables is moderate because as Howard, Lueger and Kolden (1997) pointed out, clients can expect to be well again, rather than having changed at the level of behavior after counseling process. A moderately significant relationship was found between the micro success variable, session satisfaction and QCEB. This finding can be supported by the relevant literature (Sanberk, 2010; Sanberk & Akbas, 2015). In conclusion, psychometric findings of the Turkish version of the QCEB show that the change in counseling can be measured in a valid and reliable way.